

Literacy er det nye sort

Læsning og skrivning på mellemtrinnene og i udskolingen

SLIDES KAN HENTES FRA
www.simon-skov-fougt.dk/main/foredrag

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 ÅARHUS UNIVERSITET

Program – og mål

- Læsning og skrivning er komplekse, multimodale processer
- SOM SKAL GØRES I MENINGSFULDE SITUATIONER**
- Faglig læsning og skrivning - et dialektisk par: Australsk genrepædagogik møder norsk skriveidaktik i et læseperspektiv i Vejle
- Læs og skriv i meningsfulde situationer: Produktion og analyse
- Læsehæmmere og læsefremmere: Førlæsning, førskrivning og læseguides
- Fagsprog om digitale læremidler
- Multimodal læsning og skrivning – søgning på nettet
- Genrebrud, genreskred og genreleg: Produktion og analyse

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Faglig læsning og skrivning i fagene

Australsk genrepædagogik møder norsk skriveidaktik i et læseperspektiv i Vejle

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 ÅARHUS UNIVERSITET

Hurtigskrivning

- 3 min.
- Giv et indtryk af dagen i går

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Skrivning

- Skriveopgaver kan løses på mange måder
- Teksters intention**
- Mars er en lille planet. Der er koldt på Mars. Der er nordpol og sydpol, og der er 126 kuldegrader på polerne.*
- Planeten Mars er en forskningsplanet for os mennesker. Vi sender mange rumskibe op på Mars for at finde ud af, om der er liv eller vand*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Læsning

- Læsning kan gøres på mange måder
- Læserens intention**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Faglig læsning

- Læsning som grundlæggende færdighed i alle fag:
Læringspotentiale
 (Arnbak, 2003; Bråten, 2008; Mulvad, 2009)
- Faglærernes opgave**
- Fagenes **metoder, begreber, aktiviteter og genrer**
- Det gamle sort

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Faglig skrivning

- Skrivning som grundlæggende færdighed i alle fag:
Læringspotentiale
 (Berge, 2009)
- Udvikling af **fagsprog** gennem skrivning
- Øget adgang til **faget** og **dets tænkning**
 (Berge, 2009)
- Faglærernes opgave**
- Fagenes **metoder, begreber, aktiviteter og genrer**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Literacy

- Sammentænkningen af læsning og handling
- Læseforståelse og skriveforståelse**
- Performativt begreb

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol

Literacy

- Skrivemåder er nøglen til dyb forståelse af fagets tekster (læsning) – den faglige diskurs (Krogh 2010: 28)
- Skrivekompetence fører til forbedret læsekompetence (Graham, S. & Herbert, M. 2006: 4)
- Skrivning til at skabe overblik, analyse og dermed forståelse
- Skriftlig kommunikation er stigende inden for alle erhverv
- Skrivning er lige så vigtig som læsning
- Læsning og skrivning styrker hinanden indbyrdes (Graham, Steven & Herbert Michael (ansv.): *Writing to read – Evidence for How Writing can improve reading*, Vanderbilt University)
- Samme vidensområder
- Samme kognitive processer

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

12

Literacy

- Skrivning og læsning og faglig virksomhed
- Fagernes egenart og logik
- Skrivefærdighed som forudsætning for de fleste fag
- Læsefærdighed som forudsætning for de fleste fag
- **LITERACY** er det nye sort

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

13

Læsning og skrivning

- **Hurtigskrivning, 3 min.**
- Hvad bruger I læsning og skrivning til?
- Hvad bruger elever læsning og skrivning til?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

14

Læsning og skrivning

- I skolen faglig aktivitet
- Fagernes logik, egenart, arbejdsformer, tekster, tænkning, syn på verden, forståelse
- Fagernes faglighed
- **FAGLIG LÆSNING**
- **FAGLIG SKRIVNING**
- **FAGLÆRERNE** skal undervise i læsning og skrivning af **FAGNESTEKSTER**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

15

Faglig læsning og skrivning i fagene

- Tænk i **FAGLIG LÆSNING** og **SKRIVNING**
- Fagets læsning: Førlæsning og forkundskaber: **STRUKTUR**
- Fagets skrivning: Førskrivning og forkundskaber: **STRUKTUR**
- Tufte: Zig-zag-modellen
- Vekselvirkning mellem produktion og analyse
- **Fagteamet**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

16

Metaforer

- Metaforer er et **GRUNDLÆGGENDE** element i menneskelig **TANKEGANG**
- Georg Lakoff og Mark Johnson: *Hverdagens metaforer*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

17

Hverdagens metaforer

- Mine øjne er klistret til hende
- Vores forhold forlister
- Jeg er syg med hende
- Jeg er på spanden
- Arbejdet kostede ham kærligheden
- Kan du undvære et par minutter?
- Fodbold i tv stjæler alt min tid
- Han løb tør for idéer
- Det kører som smurt!
- Nu kører det for mig
- Mit spanske er lidt rustent
- Skru ned for charmen
- Det vil jeg gerne slå fast med syttemmersom
- Hvad bygger du det på?
- Det kører på skinner
- Regeringen sætter sin nye plan i dag
- Vi er kørt fast
- Han har ild i næven
- Han holder mig i ørene
- Han er ikke min kop te
- Han har knald i låget
- Han har cement i roen

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

18

Kommunikativ kompetence

- Læsning af **METAFORER** er central
- I **ALLE** fag
- **FAGETS** metaforer skal **FAGLÆRERNE** undervise i

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

19

NOT SO **BREAKING NEWS**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

20

Den "nye" læsekrig

- Sociokulturelle literacy-folk vs. kognitive psykolingvister
- Læs, forstå og sammenfat VS.
- Afkodning, ordforståelse og tekstforståelse
- Læsning er et kompleks multimodal proces

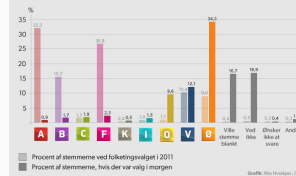
Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

19

Multimodal læsning med metaforer

En meningsmåling blandt 1072 folkeskolelærere lavet af DR Nyheder viser, at lærerne flytter fra regeringspartierne.

- Se lærernes opbakning til alle partierne nedenfor.

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

20

Den gamle læseformel

- Læsning = Afkodning x Sprogforståelse (Gough og Turner, 1986)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

21

En ny læseformel

- › Stationsforstanderen skiftede frakke til toget

Læseforståelse =
(Forlæsning + Aflæsning + Medlæsning) x
Ordforståelse x Tekstforståelse x Scenarieforståelse x
Kontekst x Læseform x Eget projekt
(Bundsgaard 2010)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

22

Bundsgaards læseformel (2010)

- › **Forlæsning:** Situation, forventning – sprog, kommunikationssituation, tema, genre
- › **Aflæsning:** Afkodning
- › **Medlæsning:** Ordbilleder: Sofie
- › **Ordforståelse:** Tagetage
- › **Tekstforståelse:** Syntaks, gen-regen-kendelse og fuck det
- › **Scenarieforståelse:** Danne et scenarie
- › **Kontekst:** Afgørende for læsning
- › **Læseform/-måde:** Studerende vs. Erfaren lærer
- › **Eget projekt:** Vilje

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

23

«Katastrofen»

- › **Viden- og færdighedsmål efter 9.kl.**
- › Afkodning: Komplekse danske og lånte ord
- › *Multimodalitetskompleksitetsreduktion*
- › *Undervisningsministerieembedsmændbåtnakkerne*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

24

Læsning

- › Hvad er læsning?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

25

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Frøgt, S.S. & Høegh, T. (2011). *Hvad gør vi forår?* – en
færdigheds- og kompetencebaseret læseformel

26

Genrer

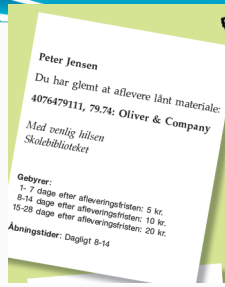
- Jeg stjal en Snickers i Netto i går. Jeg var en diva og havde ingen penge

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

27

Genrer

- Biblioteksrykkerne

Peter Jensen
Du har glemt at aflevere lånt materiale:
4076479111, 79.74: Oliver & Company
Med venlig hilsen
Skolebiblioteket

Gebyrer:
1-7 dage efter afleveringsfristen: 5 kr.
8-14 dage efter afleveringsfristen: 10 kr.
15-28 dage efter afleveringsfristen: 20 kr.
Åbningsgebyr: Dagligt 8-14

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Genrer

- Genre er en forventning, en læsemåde og noget i teksten
- Fagtekster: Fiktionaliseringer
- Genre – og stavning: *Naiz, cføli, what up?*

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Australsk genrepædagogik

- Slutningen af 1980'erne: Halliday
- Skriveproblemer i Australien
- EksPLICIT fokus på, hvad sprog og tekster bruges til
- Genrefokus
- Fabel
  - Formål: Danne, moralisere
  - Struktur: Tredelt
- Sproglige træk: 3. persons fortæller, datid, tids og stedsangivelser
- Genretræk: To dyr, den ene føler sig overlegen

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Australsk genrepædagogik

- Undervisning i tekstens opbygning og sproglige mønstre
- Stilladsning – protese
- Ruth Mulvad (2009): Genre helt centralt for at forstå et fags tekst
  - at eleven forstår hvordan tekststrukturer og sproglige mønstre bruges i det givne fag.
- Svage elever er afhængige af den eksplacitte undervisning (Graham & Hebertzson: 13)

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Australsk genrepædagogik

- Fire faser
  - Vidensopbygning
  - Modelanalyse
  - Fælles tekstkonstruktion
  - Selvstændig tekstkonstruktion

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Fremstillingsformer

En simpel Google-søgning

- Analysende - Argumenterende - Beretende - Beskrivende - Definerende - Dialog - Diskuterende - Dokumenterende - Dramatisk - Eksemplificerende - Forklarende - Fortolkende - Fortællende - Gengivende	- Informerende - Instruerende - Karakteriserende - Kommenterende - Komprimerende - Konkluderende - Lyrisk - Parafraserende - Perspektiverende - Redegørende - Refererende - Regulerende - Reflekterende - Sammenlignende - Vurderende	- Fiktionens fremstillingsformer - Beretning - Beskrivelse - Dialog - Fortællekommentarer - Scenisk fremstilling - Panoramisk fremstilling

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Norsk skavedidaktik

- Teksters hensigt
- Teksters anvendelse
  - PISA og pis af, læsning, skrivning og læring. Vi læser for lidt, vi læser for dårligt, vi er for dumme, og folkeskolen er for dårlig. Så er det godt, vi ser godt ud og er verdens lykkeligste folk... Lev for at skrive, eller skriv for at leve? Hvor skal vi hen, du? Vem Vidste Vår Vejle? Var, VAR? Skal vi vide det? Jeg har en gps! Se en so, siger Simon. Dem er der ikke mange af i København. Hvorfor er det en ko og ikke en so på isen? Her er et billede af min hjerne. Fucking piskrage.
- Genrers "renhed"
- Genrer er dynamiske størrelser
- Ændres over tid
  - den blicherske vs. den helleske novelle

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Læsemåde

- Læseren
- Blichers Hosekræmmeren
  - som biografi eller fiktion
  - om fortælleren eller om kvindeidentitet

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Kommunikationssituationen

- Læsning: Tekstens sammenhæng
- Skrivning: Formål ...
- Hvordan gøres det mest hensigtsmæssigt?
  - Mars
  - I går

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Genrer

- Genren er en **forventning**, en **læsemåde** og noget i **teksten**
- Genrekrav og bredde
- **"Glem"** genrepædagogik
- **Motiver** og **intentioner** i tekster (Berge, 2013)
- Møde og afprøve **varierede skrive- og læseopgaver** i forskellige genrer inden for faget

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

37

Norsk skriveidaktik

- Fem grundlæggende skrivemåder
  - at skrive for *at informere*
  - at skrive for *at beskrive*
  - at skrive for *at fortælle*
  - at skrive for *at argumentere*
  - at skrive for *at reflektere*.
- Skrivemåden er ikke målet
- Tekster indeholder typisk flere skrivemåder

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

38

Teksters intention

- Skriveopgaver kan løses på mange måder
- **Teksters intention**
- Skriv om en følelse
  - Informerende
  - Beskrivende
  - Fortællende
  - Argumenterende
  - Reflekterende

AGRESSION
Det er som om hele kroppen skal eksplodere. Det
sitter ud i armene. Man får ondt i hovedet og bliver
rød i hovedet. Aggression er FUUUUUUCK
Mikkel 8.b

AGRESSION
Grusomhedens 12 timer
Under kropsvind
Bistik og torne
På mit sind
Emma, 7.a

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

39

Tid til SKRIVNING

- Bearbejdning og videreudvikling fra norsk
- Organiseret efter skrivemåder

- Simon Skov Fougst, Kjell Lars Berge, Trine Gedde-Dahl og Anne Kirstine Øgreid

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

40

De første pointer

- Literacy:
- Læsning og skrivning som **PERFORMATIVE** begreber
- Produktion og analyse
- Genre og skrivemåde
- **FAGLÆRERNE** skal undervise i læsning og skrivning af **FAGENES TEKSTER**
- Det **ANSVAR** skal **I - LÆSEVEJLEDERNE** - hjælpe dem med at tage på sig

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

41

Og

- Skrivning er en rekursiv proces
  - Skrive, genskrivning, genskrivning, genskrivning...
- Sparring!

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

42

Skrivning

- Hensigt, sprog, genre og kommunikationssituation.

Udbygget efter Møller (2009:36)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

43

Stavetræning

- Jim Rice (1897): Intet forhold mellem staveniveau og tid (sætninger, dvs. i kontekst)
- Oliver Cromman (1902): Manglende stavetræning påvirker ikke stavning
- W. Cook (1912): Staverregler effektløse. Kan ikke anvendes i kontekst
- Donald Hamill et al. (1977) Effekt op til 3.-4. kl., herefter ikke
- Stephen Krachen (2002): 3.-4. kl. elever, der ikke undervises direkte i stavning, staver dårligere end elever, der undervises men forskellen er fuldstændigt udlignet på 4.-5. klassetrin
- Graham og Perin (2007): Løserevet grammatikundervisning er direkte skadeligt især for elever med skrivevanskeligheder. Grammatikundervisning skal tilkobles til elevernes skrivning
- KOMPIS-projektet i Slagelse (2010)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

44

De første pointer

- Literacy:
- Læsning og skrivning som **PERFORMATIVE** begreber
- Læsning og skrivning som **PROCESSUELLE** begreber
- **LITERACYVEJLEDERE** - ikke læsevejledere (og forhåbentligt ikke stave-vejledere)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

45

Situationsdidaktik

Læs og skriv
i meningsfulde situationer

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
ÅARHUS
UNIVERSITET
Instituttet for
Læring og Udvikling - Århus

Faglighed

- Faglighed = Fælles Mål
- Fælles Mål i undervisningen (Danmarks Evalueringsinstitut 2012)
  - "Lærerne glemmer fælles mål i undervisningen"
  - "Aktivitetorienteret undervisning"
  - "Fokus ligger på emner"
  - "Forventer, at det er integreret i lærebogsmaterialerne"

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Faglighed

- Faglighed = udvikling af begreber, metoder og aktivitetsformer
- Faglighed er
  - at se med et særligt perspektiv på fænomener i verden
  - at anvende systematiske tilgange over for nye udfordringer
  - at kunne genkende noget nyt som noget kendt
  - at kende og kunne se sammenhænge i en kompleks verden

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Faglighed (Lars Qvortrup)

- 1. orden: **Kvalifikationer:** Faglig viden (fakta)
  - Eleven skal kunne faget (basisfaglighed)
- 2. orden: **Kompetencer:** Brug, anvendelse
  - Eleven skal kunne bruge faget
- 3. orden: **Faglige paradigmer:** Perspektivering
  - Eleven skal kunne bruge ting, hun har lært gennem faget i sit møde med udfordringer i situationer
- 1. orden: Fagets stof og færdigheder
- 2. orden: **Anvendelse af faget**
- 3. orden: **Situationer med udfordringer**
  - hvor fagets metoder og vidensområde kan tages i brug

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Faglighed (Jeppe Bundsgaard)

- Forståelse**
  - Kende fakta
  - Vide, hvad fakta betyder
  - Forstå, hvordan fakta hænger sammen
  - Forstå, hvordan jeg forholder mig til de sammenhængende fakta.
  - Forstå, hvorfor de sammenhængende fakta er relevante for mig nu og her.
- Handling**
  - Kunne en procedure
  - Vide, hvordan proceduren kan bruges
  - Vide, hvordan forskellige procedurer kan bruges sammen
  - Vælge, hvilke redskaber der skal bruges i en given situation
  - Forholde sig til om redskaberne er gode at anvende – om udgiften står mål med udbyttet

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

ANVEND FAGLIGHEDEN

- Læs!
- Skriv!
- I meningsfulde sammenhænge - sammen!
- Situationsdidaktik**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

God undervisning

- Den bedste måde at lære noget nyt på er ved at forholde sig til et problem i en meningsfyldt situation, som man vil løse i en social sammenhæng → Scenariebaserede undervisningsforløb. (Bundsgaard, Misfeldt og Hetmar 2011, 2012)
- Det faglige skal kontekstualiseres meningsfuldt i meningsfyldte situationer – *det skal anvendes meningsfuldt.*
- Martin E. Ford: Motivation = Mål x Følelser x Handletillid

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Situationsdidaktik

- Situationsdidaktik:** Planlægning, gennemførelse og evaluering af scenariebaserede undervisningsforløb, hvor **fagligheden meningsfyldt kontekstualiseres og anvendes i en social og meningsfuld situation med et reelt produktionsmål** (Fougst, 2013ab)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Situationsdidaktik

- Situationer, hvor fagligheden indgår, i stedet for at tænke i isolerede fagligheder.
- Tænk **PROJEKTORIENTERET** frem for i fag
- Situationen skal give en meningsfuld klangbund for det, der skal læres.
- Nøgleordene er fælles praksis, meningsfuld kommunikation og et reelt produktionsmål.

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Situationsdidaktik

- Det faglige skal således berettiges i situationer, hvor det i konteksten er logisk eller naturligt, at det finder sted i et fællesskab
- **LITERACY EVENTS** (Barton & Hamilton, 2000)
- **KORTE, AFGRÆNSEDE PERIODER → KORTE, OPSAMLLENDE KLASSESAMTALER**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

55

Spor gennem Australien

- **Situert læring: Tænk i situationer**
- I hvilke meningsfulde sociale situationer indgår fagligheden meningsfuldt?
- *En gruppe unge danskere er gennem Ministeriet for Undervisning blevet valgt til at deltage i en 3-ugers udvekslingsrejse til Australien, arrangeret af Dansk-Australsk Forening*
- Hvorfor er du blevet valgt?
- Hvordan ser en turistbrochure om Australien og gode råd om bagage mon ud?
- Hvad viser jeres guide jer i Sydney?
- Hvad skriver jeres figur i postkortet hjem?
- Hvad ser I på museet om Australiens historie?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

56

Turistchef i Xkøbing

- **Situert læring: Tænk i situationer**
- Turistchef i Xkøbing
  - Flere og flere unge turister (skolerejser/lejrskoler)
  - Hjælp os med at lave et spændende turistsite
  - Steder at se
  - Gode ture
  - Områdets historie og natur
- Producer
  - Hjemmeside
  - Video
  - Brochurer osv.

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

57

Simuler

- Turistchef
- Ungechef
- Journalist
- Filmskaber
- Forfatter
- Kommunikationsrådgiver
- Tv-producer
- Virksomhedsejer
- Politiker
- It-supporter
- Anmelder
- Kommune
- Skole

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

58

Eksempel

- Forløb med Prezi i 8.kl.
- Lære at anvende Prezi som præsentationsværktøj
- Sammenligne det med PowerPoint
- Prezi skal bruges til noget (det skal give mening)
- Processen
- Delelementerne
- Fokus på livsfortællinger
- Diakront perspektiv (bedsteforældre og forældre)
- Kontekstualisering - situationsdidaktik
- Delelementer og faglighed
- Livsfortællinger

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

59

Mål

- **Mål 1: It er målet**
  - Prezi
  - Uddannelsesparate → Dit livsforløb (situation)
- **Mål 2: It er midlet**
  - Livsfortællinger: Uddannelsesmuligheder (situation)
  - Strukturere en fortælling
  - Informationssøgning
  - PowerPoint (middel)
  - Prezi (middel)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

60

Debatspil

- Argumentation
- Mundtlig præsentation
- Organdonation
- Dyrevelfærd
- Politiske partier
- **Spillet om magten** (Haugen 2008)
- Osv.
- Organisation
- Eleverne skal vide noget om (deres del af) emnet
- De har en (tildelt) holdning hertil
- Klart formål (fx en paneldebat)
- Rammer for diskussionen (ordstyrer, sprog, henvendelse)
- Slutdato

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

61

Forfattere

- Movellas.com
- Får ideer til temaer, personer, intriger. Vil noget med sine tekster.
- Skriver
- Går i stå, går en tur, bliver frustreret, smider tekster ud, starter forfra
- Får respons fra kolleger, venner, familie – og redaktører.
- Går på kursus hos andre forfattere
- Redigering
- Sender til forlag
- Læser korrektur
- Får bog/tekst udgivet – den sælges og står på biblioteker
- Får anmeldelser
- Giver interviews
- Møder sine læsere til oplæsning og foredrag
- Diskuterer sine tekster med kolleger og læsere
- (Skriver → Skriver → Gennemskriver → Gennemskriver → Gennemskriver → Retter)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

62

God undervisning

- **Prototypisk situationsorienteret curriculum-logik** (Bundgaard 2006, jf. Bundgaard, Misfeldt & Hetmar 2011)
- Det sammenhængende system af ræsonnementer om udvælgelsen af fagligt indhold i skolen - ... *en samlet strategi for udvikling af curriculum* (Bundgaard 2011b:296)
- Elevernes nutid og fremtid i fem identiteter:
  - Person
  - Borger
  - Arbejder
  - Æstetiker
  - Forbruger (Bundgaard 2006)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

63

En sjette identitet

- **Lærende** (Fouggt, 2013)
- Formel uddannelse
- Mere eller mindre bevidst i folkeskolen og gymnasiet
- Mere bevidst på videregående uddannelser og lærepladser
- Afgangsprøver, eksaminer, afhandlinger, svendeprøve
- Centrale og meningsfulde dele af elevernes nutid og fremtid

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Identiteten som lærende

- Hvad er forskellen på en skolestil og en ph.d.-afhandling?
- Skrives for **at lære**
- Livslang læring

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Adskille SKOLE OG SAMFUND?

- **På den ene side skolske kommunikationsformer**
  - *Inden for skolen* (11etmar 2004, 2009)
  - *School-only* (Parcel-Gates et al. 2007)
  - *Som om* (Bundsgaard 2005, Fastling et al. 2009)
- **På den anden side samfundet og virkeligheden**
  - *Det autentiske* (Dyette 1997, Bundsgaard 2005)
  - *Real-world* (Shaffer 1999)
  - *Uden for skolen* (11etmar 2009)
- I hvor høj grad skal undervisning "simulere" virkelige, autentiske situationer?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

God undervisning

- Fagligheden skal **SITUERES** (jf. Lave & Wenger 2003)
- Socialkonstruktivisme
- Lære at lære
- Nedtoning af det autentiske
- **STRUKTUR**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Situationsdidaktik → Scenariekompetence

- **Situationsdidaktik** kræver **scenariekompetence** hos læreren (Bundsgaard 2011)
- **Udfordringer**
  - At kunne forestille sig situationen
  - Hvilke faglige delelementer indeholder situationen?
  - Organisering af undervisningen
  - Faglig fordybelse
- Lærersens **FAGDIDAKTISKE** kompetence (scenarie)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

68

Løsning: Vurderingspraksis

- Holistisk vurdering ("De røde stregers tyranni") vs. vurderingsfokus
- Vurdering af **få, udvalgte** områder: **Vurderingsfokus**
- **Konkret og tekstnær** feedback
- Orienter eleverne
- "Orienteret autonomi" (Højgaard, 2008)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

69

Vurderingspraksis

- Udslag på karakteren
- Fokus på genre vs. på modsætninger vs. ordspil vs. stavning vs. intertekstualitet
- *PISA og pis af læsning, skrivning og læring. Vi læser for lidt, vi læser for dårligt, vi er for dumme, og folkeskolen er for dårlig. Så er det godt, vi ser godt ud og er verdens lykkeligste folk... Lev for at skrive, eller skriv for at leve? Hvor skal vi hen, du? Vem Vidste Vor Vejle Var, VAR? Skal vi vide det? Jeg har en ops! Se en so, siger Simon. Dem er der ikke mange af i København. Hvorfor er det en ko og ikke en so på isen? Her er et billede af min hjerne. Fucking piskrage.*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

70

Planlægningsguide til situationsdidaktik

- Hvad er forløbet? Hvad går det ud på?
- **Hvilken situation tager du udgangspunkt i?**
- Hvorfor er forløbet et godt forløb?
- Hvad skal eleverne lære?
- Hvordan foregår det? Beskriv 5-10 faser, eleverne skal igennem.
- Hvilke faglige aspekter er der i de enkelte trin? Under hver fase ligger en række faglige aktiviteter, som eleverne skal igennem frem mod målet. Beskriv dem kort.
- **Udvælg vurderingsfokus i hver fase.**
- Hvilke udfordringer er der for lærere og elever?
- Hvilke materialer/redskaber skal man have til rådighed?
- Skitser det "vellykkede" forløb. Hvad er succeskriterierne?
- Andre overvejelser?

www.simon-skov-fouggt.dk/main/phd_projekt/situationsdidaktik/index.php

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

71

Skitser et forløb

- Hvad skal eleverne lære? (Vælg et fag og et delområde)
- Hvilken meningsfuld situation kan det indgå i/anvendes i? (Hvad skal eleverne lave?)
- **Literacy events**
- Vurderingsfokus i de enkelte faser

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fouggt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

72

Men

- Ikke alle dele af Fælles mål egner sig til situationsdidaktik
  - Litteraturanalyse?
  - Regnehistorier... Først gik de i Netto og lavede plusstykker. Så gik de i Fakta og lavede minusstykker...

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Foght,
Karlsruhe/Universitäts-/Professorenbankkolon, Metzgerhof

73

Opsummering

- **Tal med de nærmeste**
- Hvad fik jeg ud af denne del?
- Hvilke konsekvenser har det for min vejlederrolle?
- Hvad tager jeg med mig hjem?

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Foght,
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

7

Læsehæmmere og læsefremmere

Læseguides, förläsning og förskrivning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst

 AARHUS
UNIVERSITET METROPOL
www.simon-skov-fougst.dk - simon@fougst.dk

Læsehæmmere

- › Manglende/uklar læsegrund: Hvorfor skal jeg læse teksten, og hvad skal jeg have ud af den?
  - › Manglende begær (Kjertmann, 2010)
  - › Manglende kontrol over egen læsning
  - › Teksternes sværhedsgrad
  - › Opgavernes sværhedsgrad
  - › Mestring
  - › Lav indsats (Steffensen, 2010)
-
- › **Manglende meningsfuldhed**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt,
Aarhus Universitet/Professorskolekoden Metregal

76

Skrivehæmmere

- › Manglende/uklar læsegrund: Hvorfor skal jeg **skrive** teksten, og hvad skal jeg have ud af den?
- › Manglende begær (Kjertmann, 2000)
- › Manglende kontrol over egen **skrivning**
- › Teksternes sværhedsgrad
- › Opgavernes sværhedsgrad
- › Mestring
- › Lav indsats (Steffensen, 2010)
- › **Manglende meningsfuldhed**

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Foged,
Aarhus Universitet/Professorskoleken Metropoli

7.

Læsefremmere

1. Lærings- og kundskabsmål
2. Praktiske erfaringer – GØR
3. Eleautonomi (indflydelse - valg inden for rammer)
4. Interessante tekster
5. Strategiundervisning (læreren som model)
6. Samarbejde – roller
7. Ros (reel ros)
8. Evaluering
9. Lærerinvolvering (Ammarkud & Bråten 2010)

Meningsfuldhed

Ph.D.-stipendiat Simon Skov Fougt,
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

78

Skrivefremmere

1. Lærings- og kundskabsmål
2. Praktiske erfaringer – GØR
3. Elevautonomi (indflydelse - valg inden for rammer)
4. Interessante tekster
5. Strategiundervisning (læreren som model)
6. Samarbejde – roller
7. Ros (reel ros)
8. Evaluering
9. Lærerinvolvering (Ammarkud & Bråten 2010)

Meningsfuldhed

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Foggt,
Århus Universitet/Professorskolekoden Motermaal

72

Motivation

- > At være i en situation, hvor det giver mening at læse eller skrive: **Meningsfuldhed**
- > **SITUATIONSIDAKTIK**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Foggt,
Aarhus Universitet/Professorskoleen Metrosol

2

Læseguides og før-læsning

- › Førlæsning og forkundskaber: **STRUKTUR**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt,
Århus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

25

Lav læseguides

Læsevejledning og blogindlæg til session 7: Produktion og konsumtion af multimodale udtryk (22.10.13)
Begræbet multimodalitet er et problemområde på dansk - og det skal vi forsøge at komme ind til kernen af i denne session.

- Start med Strømso & Bråten (2007) som introdukerende artikel. Læg dog særligt mærke til deres brug af begreberne *repræsentationsform* og *multimodalitet*.
- Læs herefter Illum Hansen (2008) med multimodalitet for øje. Vær opmærksom på sammenhængen og forskellen på *repræsentationsform* og *multimodalitet*. Illum Hansen har valgt, at lyd ikke er en selvstændig repræsentationsform. Overvej under læsningen for og imod.
- Næstas Løvland (2008), men du får dig selv sammenligner hendes forståelse af multimodalitetsbegrebet med Illum Hansens. Overvej "modaliteternes" rækkefølge vs. specialisering, multimodalitetsbegrebet.
- Brug herefter Selander og Kress som udgangspunkt for en blogrefleksion over
- Indlægs definition på multimodalitet. Heri skal du behandle begreberne *multimodalitet*, *multimodalitet*, *mode* (engelsk) og *repræsentationsform*. I din indledning skal du komme med konkrete eksempler på dine refleksioner over begreberne, så vidt det er dig muligt.
- Kommenter på en af dine medstudendes indlæg. Forsøg så vidt muligt at finde en studerende, som har en anden opfattelse end din.

I undervisningen problematiserer og præciserer jeg multimodalitetsbegrebet i et indledende oplæg, hvorefter kommer til at diskutere det med udgangspunkt i jeres blogindlæg (speeddating).

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

83

Lav læseguides

- Forberedelse til Læsevejledningen 19.11.2014

- Jeg vedhæfter/henviser til seks tekster, som skal læses på forhånd (der afsættes ikke tid til læsning af dem på dagen).
  - Benny Andersen: *Maglegrunden*. (uddrag). Fra Benny Andersen: *Maglegrunden. Museum midt på dagen*. Hans Reitzel, 1969 (1 side - vedhæftet)
  - <http://www.biolandingshospital.dk/gift/monet/roedel/slc-om-gift/pd-ant-og-ex-amp-plantelsten/Sk-artikyle.htm> (1/4 side)
  - <http://www.botaniskforum.dk/1972/01.html> (2,5 sider)
  - <http://da.wikipedia.org/wiki/Sk-artikyle> (6,5 sider)
  - Helle Helle: "Tillyttere". Fra Helle Helle: *Biler og dyr*. Samleren, 2000 (7 sider - vedhæftet)
  - Kulturstof kredsløb. Fra Schack-Nielsen, L., Piskut, T.B., Risom, R., & Thomsen, A.V. (2006). *BIOX C*. Grundbog C. Gyldendal. (3 sider - vedhæftet)
- Læsevejledning: Start med at læse teksten om Benny Andersens barndomsminde. Læs herefter de tre andre tekster om skarntyde. Overvej her situationskonteksten. Hvor hører hoved til, hvordan fremgår det, og hvilke læsemæssige konsekvenser bærer det?
- Læs herefter Helle Helle-novellen - og nyd den :). Læs til sidst teksten om kulturstof kredsløb og overvej, hvordan du som læsevejleder kan støtte elevers læsning af de to sidste tekster

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

84

Tre fravær i elevers læsning

- Fravær af tydeligt **LÆSEFORMÅL**: Hvad er det faglige formål med at læse teksten?
- Fravær af fokuseret **TEKSTARBEJDE**: Den semiotiske bearbejdning/den forståelsesmæssige bearbejdning
- Fravær af tekstcentreret **ELEVSTEMME**: Elevernes mulighed for at formulere sig fagligt med afsæt i teksten (Bremholm, 2013)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

85

Fagtekstkendetegn

- Svag kohærens - også vedr. de multimodale aspekter
  - Manglende eksplicite forbindelser
  - Tema-rem
- I mindre grad teksternes teknikalitet og leksikalsk sværhedsgrad
  - Fagtermer
  - Objektiviseret fremstillingsform
  - Agens
  - Pædagogisk rekontekstualisering
  - Nominaliseringer

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

86

BIOX C

- Overskrifter
- Sammenhæng
- Processer
  - På alle trin i fødekæden **sker** der en forbrænding af organisk stof ved ånding. Her **frigøres** der en del kulstof i form af kuldioxid til luften
  - På **alle** trin i **fødekæden** sker der en **forbrænding** af **organisk stof** ved **ånding**. Her frigøres der en del **kulstof** i form af **kuldioxid** til **luften**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

86

Faglig læsning i fagene

- › En forudsætning for faglig læsning er, at læreren ved, hvad læsningen i faget er kendetegnet ved
- › Førlæsning og forkundskaber: **STRUKTUR**
- › Lad være med at tænke i faglig læsning
- › Tænk i **FAGLIG LÆSNING** og **SKRIVNING**
- › Tuft: Zig-zag-modellen
- › Vekselvirkning mellem produktion og analyse

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

87

Lav læseguides

- › Hvorfor skal eleverne læse teksten?
- › Hvad skal de have ud af det?
- › Hvordan kan eleverne få indflydelse?
- › Hvilke læsestrategier skal eleverne anvende? Hvordan kan jeg støtte det?
- › Samarbejde?
- › Produktion og analyse?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

88

Lav læseguides 3/3

1. Lav en læseguide til Benny Andersens barndomsminde. Overvej, hvilke af de andre tekster om skarntyde, der kan/skal indgå - og hvordan? Overvej situationskonteksten. Overvej fagligt fokus. Hvordan kan du forberede elevens tekstarbejde og elevstemme?
2. Lav en læseguide til naturfagsteksten (BIOX C). Vær særligt opmærksom på fagtermer, som evt. skal forklares. Overvej situationskonteksten. Overvej fagligt fokus. Hvordan kan du forberede elevens tekstarbejde og elevstemme?
3. Lav en læseguide til Helle Helles novelle "Venlige fremmede". Overvej situationskonteksten. Overvej fagligt fokus. Hvordan kan du forberede elevens tekstarbejde og elevstemme?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat,
Aarhus Universitet (Professionsbachelor, Master)

89

Digitale læremidler

Fagsprog

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougat
AARHUS
UNIVERSITET

90

Lav en væg på lærerværelset

Repetitive
læremidler

Formidlende
læremidler

Stilladsende
læremidler

Praksis-
stilladsende
læremidler

- Diskuter fag og faglighed
- Fagets aktiviteter, metoder, begreber
- **Samarbejd**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Opsummering

- Tal med de nærmeste
- Hvad fik jeg ud af denne del?
- Hvilke konsekvenser har det for min vejlederrolle?
- Hvad tager jeg med mig hjem?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

Et enfant terrible

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
KØBENHAVNS
UNIVERSITET
www.ku.dk
www.metropol.dk

Fortællinger

- Tid
- Sted
- Personer
- Konflikt
- Begyndelse
- Midte
- Afslutning

Højt på en gren en krage sad
Højt på en gren en krage,
- simsalabimbambasaladusaladim -
højt på en gren en krage sad.

Så kom en hæslig jæger,
- simsalabimbambasaladusaladim -
så kom en hæslig jæger hen.

Han skød den stakkels krage,
- simsalabimbambasaladusaladim -
han skød den stakkels krage ned.

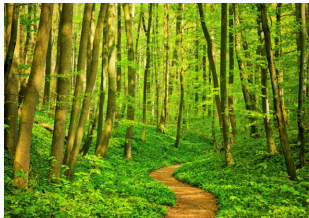
Nu er den stakkels krage,
- simsalabimbambasaladusaladim -
nu er den stakkels krage død.

Johan Ludvig Heiberg (1799-1866)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

- Repræsentationsformer skaber stemning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

- *Enfant terrible* i danskfaget
- Måde/modalitet/repræsentationsform/mode

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Løvland

- Visual turn: Vi kommunikerer absolut ikke kun via verbalsprog
- Norge: Multimodalitet er en del af norskfaget
- Danmark: Det blev det også i dansk
- Det burde være en del af alle fag!

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

- Multimodalitet
- Modality = Måde
- Multimodalitet = Mange måder?
- Enheder som skaber mening på forskellige måder

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

- Hvad kalder vi disse enheder?
- Modaliteter? Det er lettere at se, at en tekst er multimodal, end at se hvilke modaliteter der er på spil (Bråten)
- Modality: Et særligt træk ved repræsentationsformen, måden repræsentationen forholder sig til det repræsenterede på
- Semiotic mode = Repræsentationsform
- Semiotic ressource = måden, repræsentationsformen re-præsenterer på (fx farve)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Multimodalitet

- Måden, skriften er skrift på
- *Måden, skriften er skrift på*
- Måden, skriften er skrift på
- **Måden, skriften er skrift på**
- *Måden, skriften er skrift på*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

109

Multimodalitet

- Multimodalitet
- Repræsentationsformer
- **MÅDE** (Semiotiske ressourcer)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

110

Repræsentationsformer

- › **RE-PRÆSENTERER** noget andet
- › Er et udtryk for noget andet
- › Et ord re-præsenter fx en genstand

› Mursten →

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

111

Seks repræsentationsformer

- › Kropslig
- › Genstandsmæssig
- › Billedlig
- › Diagrammisk
- › Sproglig
- › Symbolsk
(Illum Hansen, 2012)
- › Lydlig?
- › Begrænsningens kunst

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

112

Lyd

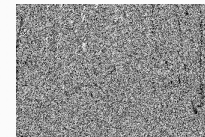
- › Lyd er et bæremedium (skærm, papir)
- › Stemning
- › Tale
- › Musik
- › Redundans eller funktionel specialisering?
- › Re-præsentere et genstandsforhold
- › Ak-kompagnere en situation
- › Selvstændigt, fagligt indhold?
- › Re-præsentere fx en periode (romantikken)
- › **BEGRÆNSNING**

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

113

Multimodalitet

- Er det multimodalitet?
- Billedet som repræsentationsform (semiotic mode)
- Farve som semiotisk ressource (måden, billedet er billede på – egenskab)
- Semiotic mode ikke lig modalitet

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

114

Multimodalitet

- Meningsbærende enhed, repræsenterende et fagligt indhold = **REPRÆSENTATIONSFORM**
- Multirepræsentationsformitet?
- Multimodalitet = Flere repræsentationsformer (semiotic modes)
- Modalitet = Semiotic mode?
- Semiotiske ressourcer – Måden

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

115

Multimodalitet

- Multimodalitet
- Repræsentationsform (semiotic mode)
  - Antal (lyd)
  - Multimodal redundans
  - Funktionel specialisering
- Måde (semiotisk ressource)

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

116

Multimodalitet

- **AFFORDANS:** Potentiale

- Hus
- Reol
- Kasteskyts
- Modvægt
- Kridt

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

117

Opsummering

- Tal med de nærmeste
- Hvad fik jeg ud af denne del?
- Hvilke konsekvenser har det for min vejlederrolle?
- Hvad tager jeg med mig hjem?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

128

Søgning på nettet

Kernefaglighed

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
AALBORG
UNIVERSITET
Professionshøjskolen Metropol

129

Søgning på nettet

- Det er svært!

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

130

Søgning på nettet

- Identificere behovet for information
- Forestille sig situationen
- Surfing: Flyde med teksten.
- Fragmentlæsning
- Skimming: Fornemme, hvad teksten handler om
- Overblikslæsning
- Nærlæsning/punktlæsning: Læsning af teksten
- Fokuslæsning: Strategisk læsning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

131

Søgning på nettet

- Alene
- Hvor mange unge får en ræv?
- Hvor mange grønlandske ord for sne findes?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

132

Søgning på nettet

- Går igen i alle fag
- Teknik
- Læsning
- *To be information literate, a person must be able to recognize when information is needed and have the ability to locate, evaluate, and use effectively the needed information (ALA 1989 § 3)*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

133

Iagttagelser

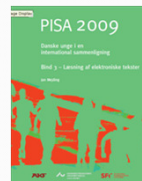
- Lige om lidt: 2/2-opgave. I'erne søger, 2'erne iagttag
- Hvilke søgeord?
- Hvor længe læste søgeren resultatsiden?
- Hvilke links klikkede søgeren på?
- Hvor mange sider var søgeren inde på?
- Hvor meget læste hun?
- Lykkedes det?
- Hvorfor (ikke)?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

134

Her går det godt

- PISA Elektronisk Læsning (2009)
- Danmark er det land i verden, hvor it anvendes mest i undervisningen i fagene

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

135

Men

- PISA Elektronisk Læsning (2009)
- Det går rigtig **SKIDT**
- Danske elever er under middel til elektronisk læsning
  - At finde oplysninger på websider
  - At vurdere og anvende oplysninger
  - At bruge programmer

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aalborg Universitet Professionshøjskolen Metropol

136

Søgning på nettet

- **AL** forskning:
Elever har svært ved at søge på nettet
- (Det har voksne også!!!)
- Kildelister/ressourcesamlinger

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

127

Søgning på nettet

- Undervis i it
- **TALLE FAG**
- Identificere behovet for information
- **FORESTILLE SIG SITET**
- **Søgeord:** Søg med mindst tre ord

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

128

Læsning på nettet

- Måder at orientere sig på
- Ikke lineær
- **Centrallæsning:** Hvor opmærksomheden orienteres mod midten af skærmen
- **Periferilæsning:** Hvor opmærksomheden orienteres mod skærmens periferi
- **Lineær læsning:** Hvor skærmen læses fra det øverste venstre hjørne mod nederste højre

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

129

Søgning på nettet

- Hvad sker der, hvis jeg klikker hér?
- Hvor er jeg nu henne?
- Hvordan kommer jeg tilbage?
- Er der områder jeg ikke har fundet, men som jeg kunne have glæde af?
- *Mon dette site indeholder noget jeg kan bruge?*

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

130

At læse eller not to read, that's something

- Surfesøgning fordrer, at man kan:
  - Vurdere, hvad der er bag et link
  - Fravælge tekster – så hurtigt som muligt!
  - Danne sig et hurtigt overblik over en side
    - Hvor er den information jeg forventede at finde?
    - Var det alligevel ikke her?
  - Vurdere informationen
    - Er det nok? Er det for meget? Er det for overfladisk? For svært?
  - Tage stilling til: Hvordan kommer jeg videre?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

131

Læsning

- Søg og læs med et **FORMÅL**: Hvad er mit formål?
  - Teksterne på nettet er sjældent rettet imod mit læseformål – så jeg skal kun læse det jeg skal bruge – og så videre
- Læs **FORELØBIGT**
  - Løbende vurdere sværhedsgrad, præcision, kvalitet/pålidelighed af oplysninger (var det alligevel ikke her?)
- **MULTIMODAL** læsning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

132

OBS

- Søg med et **FORMÅL** – det er afgørende at have et projekt
- Motivation = Mål x Følelser x Handletillid (Ford 1992)
- **UNDERVIS** i søgning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

133

Intertekstuel genreviden

- En nyhedsartikel (fra aviser eller specialist-sites)
- En leksikonartikel, en faglig artikel, en studenteropgave
- Et offentligt site
- Et spørgsmål/svar-forum, et supportsite
- Et diskussionsforum, et community
- En populærkulturel side (idoler, celebrities, popbands, livsstil, porno/erotik, spil)
- Et kultursite (turist, film, museum, rejse, sport)
- En salgsside, en prissammenligner
- En personlig hjemmeside, en weblog, ferieminder, hobby
- En søgemaskine, et scam-site

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

134

Tekstuel viden

- Sværhedsgrad, stil, jargon, slang, fremstillingsform
- For informelt sprog til at emnet behandles seriøst, eller for formelt til at det er til at forstå,
- For kort til at komme tilstrækkeligt i dybden med emnet, eller for fortællende til at være præcis
- For personligt til at være relevant
- For usikkert stilleje
- OSV.

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

135

At vælge til og fra

- Fragmentoverblikslæsning
  - for at vælge fra
  - for at finde nye søgeord
- Fragmentlæsning
  - for at vælge til
  - ved at vurdere en potentiel tekst

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

136

Kan den bruges?

- Overblikslæsning
- Fokuslæsning
  - Skimming
  - Nærlæsning
- Læsning af layout, design, struktur, professionalisme
- Kritisk læsning

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

137

Multimodal læsning

Vurderingsprocessen

- En overblikslæsningsfase
  - hvor eleverne danner sig et hurtigt overblik over siden og evt. af links på siden og eventuelt forkaster den alene på det grundlag.
- En nærmere undersøgelse
  - hvor eleverne hele tiden må balancere mellem at være grundige og ikke bruge uforholdsmæssig lang tid på opgaven og hvor de kan anvende følgende kriterier:
    - Omfang,
    - æstetisk fremtrædelse,
    - tekstens fokus,
    - overskuelighed, og
    - tilgængelighed.

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

138

Referencer

- Hvor kommer din viden fra?
- Beskriv søgeveje
  - Forklar, hvorfor du valgte en given side
  - Forklar, hvorfor du *ikke* valgte en given side

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

139

Multimodal læsning

- Islaminfo.dk

- Hvad er islam?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

140

Analyse af hjemmesider

- Repræsentationsform: Tilstedeværelse eller fravær af vinkler
- Implicitte værdier eller ideologier
- Retorik: Hvordan henvender mediet sig til brugeren
- Aktiviteter
- Æstetiske virkemidler
- Indhold
- Virkemidler
- Henvvisning til andre kilder
- Afsenderen

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

141

Hjemmesider

- Kildekritik: Lad eleverne lave en falsk hjemmeside

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

142

Kommunikationskritik

- **Grupper**
- Hvad er de største udfordringer i forhold til kommunikationskritik i dag?
- Hvem har ansvaret?
- Hvad er læsevejledernes rolle?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

143

Opsummering

- **Tal med de nærmeste**
- Hvad fik jeg ud af denne del?
- Hvilke konsekvenser har det for min vejlederrolle?
- Hvad tager jeg med mig hjem?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Frøgt,
Københavns Universitet/Professionshøjskolen Metropol

144

Facebook

Kildekritik og kommunikationsbevidsthed

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
AARHUS UNIVERSITET
Kommunikations- og Medievidenskab

143

Nye medier – ændret faglighed?

- Unge bruger i dag ca. 7-15 timer om dagen på it.
(TNS Gallup 2011)
- Og 3 timer online
- Adgang til viden
- Forholde sig til det – og til den

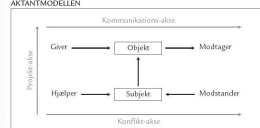
Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

146

Multimodal læsning

- Læsning på nettet er oftest multimodal
- Hvilken historie fortælles om mig på min Facebook-profil?

AKTANTMODELLEN

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

147

Facebook-fortællinger

- Hvad kan eleverne få ud af deres egne Facebook-profiler?
- Hvilke fortællinger laver de om sig selv online?
- Privat - skole

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

148

Facebook-fortællinger

- Fiktive Facebook-profiler - meddigtning
- Cecilias profil - Esbens profil
- Hvad skrives?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

149

Facebook-fortællinger

- Fiktive Facebook-profiler - meddigtning
- Søren Jessen: Helt af sig selv

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

150

Opsummering

- Tal med de nærmeste
- Hvad fik jeg ud af denne del?
- Hvad tager jeg med mig hjem?

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

151

Genrebrud og genreskred

Klods Hans vs. Wozniacki

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
AARHUS UNIVERSITET
Kommunikations- og Medievidenskab

152

Genrebrud og genreskred

- Klods Hans vs. Caroline Wozniacki

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougst
Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

153

Klods Hans Rap

Tekst: Simon Skov Fougt 1998/2011.
 Efter oprindelig tekst af Annette Windfeld, Christian Achtem-Geddes, Mette Alberg Jensen og Ragnitz Kirch Kongsland, 1997
Musik: Øyvind Hagen-Traberg og Michael Frank Christensen 2011.
Rap: Simon Skov Fougt.
Vokal: Camilla Dayyani
Scratch: Tommy Sweede og Øyvind Hagen-Traberg
Indspillet i Moremax-studiet, Vanløse, november 2011. Teknik og mix: Morten Fleck

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Klods Hans som rap

- It: Produktion og analyse
- Genrer skal kendes, før de kan sprænges

- Eventyrtræk i Klods Hans
- Rapgenretræk
  - Rimord
  - Bogstavrim
  - Vokalrim
  - Moderne ord

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Rap, læselyst og skrivelyst

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Afslutning

Jeg er fæææææææææærdig

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Afsluttende betragtninger

- Faglig læsning og skrivning er komplekse, multimodale processer
- **SOM SKAL GØRES I MENINGSFULDE SITUATIONER**
- Produktion og analyse
- Førlæsning og førskrivning
- Læseformål og skriveformål
- Læseguides
- Fagsprog om digitale læremidler
- Multimodal læsning og skrivning – søgning på nettet
- Genrebrud, genreskred og genreleg

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Spørgsmål?

- Spørgsmål eller kommentarer?

• simon@fougt.dk
 • www.simon-skov-fougt.dk

• Tak for i dag

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol

Litteratur

Ph.d.-stipendiat Simon Skov Fougt
 Aarhus Universitet/Professionshøjskolen Metropol